

**BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA TIMSS
XALQARO BAHOLASH DASTURIGA DOIR TOPSHIRIQLARNI
TATBIQ ETISH METODIKASI**

Ergasheva Feruzabonu Baxriddinovna

Buxoro davlat pedagogika instituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

Mutaxassisligi I bosqich magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf "Matematika" darsligidagi mashqlar asosida TIMSS xalqaro baholash dasturlariga tayyorgarlik mashqlari tuzish va amaliyotga joriy etish metodikasi keltirilgan.

Kalit so'zlar: Xalqaro baholash dasturlari, TIMSS xalqaro baholash dasturi, Ta'lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasi (IEA), maktab darsliklari, tadqiqot uchun topshiriqlar.

Аннотация. В данной статье представлена методика подготовки упражнений к международным оценочным программам TIMSS на основе упражнений учебника «Математика» начальной школы и применения их на практике.

Ключевые слова: Международные программы оценки, международная программа оценки TIMSS, Международная ассоциация оценки образовательных достижений (IEA), школьные учебники, задания для исследования.

Annotation. This article presents the methodology of preparation exercises for TIMSS international assessment programs based on the exercises in the "Mathematics" textbook of the elementary school and putting them into practice.

Keywords: International assessment programs, TIMSS international assessment program, International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), school textbooks, tasks for research.

Yosh avlodni bugungi shiddat bilan rivojlanib borayotgan taraqqiyot davrining munosib vakillari qilib yetishtirish, jahon andozalariga mos keluvchi yuksak bilim va idrokni shakllantirish maqsadini amalga oshirish uchun, avvalambor, milliy ta'lim tizimini isloh qilgan holda, uning an'anaviy texnologiyalariga qo'shimcha ravishda dunyo mamlakatlari tajribasidan ham foydalanish samarali natija beradi. Xalqaro standartlarga javob bera oluvchi kadrlarni yetishtirishda jahon reytingida o'z o'rniga ega bo'lgan ta'lim tizimini yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. O'quvchilar bilimni baholashning xalqaro me'zonlari ham mavjud bo'lib, aynan ular dunyo bo'ylab ta'lim tizimi reytingini aniqlashga asos bo'ladi.

Hamkorlikda o'qitish sifatini baholashning mustaqil yo'nalishi sifatida xalqaro baholash tizimlari ham rivojlanib bormoqda. Jumladan, umumta'lim maktablari o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo'yicha baholash xalqaro tadqiqot TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) dasturi o'quvchilarning o'quv yutuqlarini baholash xalqaro Assotsiatsiyasi IEA tomonidan tashkil etilgan. Mazkur tadqiqot dunyoning turli mamlakatlarida umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinf bosqichi yakunida 4-sinflari hamda umumiy o'rta ta'limning yakuni sifatida 8-sinf o'quvchilarining matematika va tabiiy fanlar bo'yicha o'quv yutuqlarini baholash va taqqoslash bilan birgalikda ta'lim tizimlarining o'ziga xos xususiyatlari va farqlarini aniqlash maqsadida amalga oshirilib kelinmoqda.

2018-yil 8-dekabrda qabul qilingan Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi tadqiqotlarni tashkil etish chora- tadbirlari to'g'risida" gi qarori, 2020-yil 29 –aprelda imzolangan " O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risidagi" Prezident Farmoni va boshqa bir qator qaror va farmonlar aynan shu maqsadni ko'zlagan holda qabul qilingan.

Boshlang'ich sinflarda o'quvchilar bilimni baholashning Xalqaro tadqiqotlaridan yana bir muhimi TIMSS dasturidir. TIMSS – ham jahon mamlakatlari ta'lim tizimida keng tadbir etilmoqda. TIMSS dasturi Ta'lim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasi IEA (International Association for the Evaluation of Educational Achievements) tomonidan tashkil etilgan bo'lib, TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) testi birinchi bo'lib 1995 yilda amalga oshirilgan. Uning maqsadi matematika va tabiiy fanlar sohasida o'qitish sifatini qiyosiy tahlil qilish edi. 1995 yilda uchinchi, to'rtinchi, ettinchi, sakkizinchi va o'n birinchi sinf o'quvchilari o'qishga taklif qilindi. Bugungi kunda unda faqat to'rtinchi va sakkizinchi sinf o'quvchilari qatnashmoqda. Mazkur tadqiqotda o'quvchilar orasida matematika va tabiiy fanlar bo'yicha ta'limning sifati, darajasi, fanga bo'lgan munosabati, qiziqishinianiqlaydi. Tadqiqotning yana bir afzal tarafi shuki, o'quvchilar, maktab ma'muriyati va o'qituvchilari orasida qo'shimcha so'rovnomalar o'tkazadi va fan sohasida to'sqinlik qilayotgan asosiy sabablarni aniqlaydi, tahlil qilinadi va shu omillar yechimi yuzasidan ish olib boriladi. Har 4 yilda bir marotaba olib boriladi. 2019-yil TIMSS tadqiqotlari raqqmli formatda o'tkazildi va natijalarga ko'ra AQSh, Singapur, Gonkong, Koreya Respublikasi, Yaponiya, Rossiya, Buyuk Britaniya kabi davlatlarning ta'lim tizimi eng yuqori ko'rsatkichlarni egallagan.

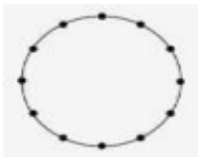
Matematika savodxonligi: TIMSS (2019) Xalqaro baholash dasturidagi topshiriqlardan namunalar:

1 – topshiriq. Noila 1 – sondan boshlab, "4 taga orttir" qoidasini ishlatib, ketma-ketlikni amalga oshirdi. Noilaning ketma-ketligi qanday edi?

A) 1, 4, 8, 12, 16 B) 1, 4, 16, 64, 256

C) 1, 5, 9, 12, 16 D) 1, 5, 9, 13, 17

2 – topshiriq. Bo'yoq 5 litrlik banklarda sotiladi. Toxirga 37 litr bo'yoq kerak. U necha banka bo'yoq sotib olish kerak?

3 – topshiriq Doira, ichiga (.) foydalanib, teng yonli uchburchak chizing.

4 – topshiriq Lola yuzligi bo'lmagan (0), toq, besh xonali son yozdi. Shusonni aniqlang.

A)100051 B)14037 C)48303 D)24074

5 – topshiriq . Kozim to'g'ri to'rtburchak shaklidagi tennis maydonchasini aylanib chiqib, uni 72 qadamligini aniqladi. Maydonchani bo'yi 11 qadam bo'lsa, bo'yi necha qadam bo'ladi?

6 – topshiriq . O'qituvchi o'quvchilarga: “Shunday shaklni belgilangki, uni bitta chiziq yordamida kvadrat va to'g'ri burchakli uchburchak hosil bo'lsin.”- deb topshiriq beradi. Ular qaysi shaklni belgilashgan?

7 – topshiriq. Berilgan ketma – ketlikdagi so'nggi raqamni aniqlang:

18, 27, 36, 45, 54, ____

8 – topshiriq. Qaysi o'lchov birlikda tanga og'irligini aniqlash mumkin?

A) grammda B) kilogrammda C) sentnerda D) tonnada

9 – topshiriq. Berilgan ketma – ketlik qonuniyatini aniqlang: 8, 20, 44, 92.

A) Berilgan raqamni 3 ga ko'paytirib, natijadan 4 ni ayirish;

B) Berilgan raqamni 2 ga ko'paytirib, natijaga 4 ni qo'shish;

C) Berilgan raqamni 2 ga bo'lib, natijani 5 ga ko'paytirish;

D) Berilgan raqamni 4 ga bo'lib, natijani 10 ga ko'paytirish.

10 – topshiriq. Yuk mashinasiga 1 tonna yuk ortish mumkin. Omborxonada 1200kg yuk bor. Yukning barini yuk mashinada bitta reysda manzilga yetkazish mumkinmi?

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Xalqaro baholash dasturi o'quvchi va talabalarni nafaqat bilim qilibgina qolmay, kelajakda hayot yo'lida, kundalik turmush jarayonida uchraydigan muammolarni qiyinchiliklarsiz hal etishga, faqatgina o'zi tanlagan bir yo'nalishda kasb egasi bo'libgina qolmay, aqliy salohiyatidan kelib chiqib bir vaqtning o'zida turli xil hunar egallashiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining “Xalq ta’limini boshqarish tizimini takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PF-538-son Farmoni.2018-yil 5-sentabr.

2. O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi.“Xalq ta’limi tizimida ta’lim sifatini baholash sohasidagi tadqiqotlarni tashkil etish chora- tadbirlari to‘g‘risida”qaror. 2018-yil, 8-dekabr.

3. A.A.Ismailov va boshqalar .Xalqaro tadqiqotlarda o`quvchilarning matematik savodxonligini baholash (metodik qo`llanma). Ta’lim inspeksiyasi huzuridagi Ta’lim sifatini baholash bo`yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish milliy markazi. – Toshkent, 2019-yil. “Sharq”-mail: info@ xtv.uzedu.uz

4. Сборник тестовых заданий TIMSS. – АО «Информационноаналитический центр»: Астана, 2016 -537 с.